

FoU bortom den officiella statistiken

Övertid och mikroföretag

Sveriges officiella
statistik

2023

FoU bortom den officiella statistiken – Övertid och mikroföretag

Producent   SCB, Statistiska centralbyrån
Avdelningen för ekonomisk
statistik och analys
171 54 Solna
010-479 40 00

Förfrågningar   fou-statistik@scb.se

Elin Stendahl
010-479 40 85
elin.stendahl@scb.se

Nils Adriansson
010-479 42 78
nils.adriansson@scb.se

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.
Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:
Källa: SCB, FoU bortom den officiella statistiken – Övertid och
mikroföretag

URN:NBN:SE-2023-UFFTBR2304_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

FoU bortom den officiella statistiken

SCB:s statistik över forskning och utveckling (FoU) i Sverige styrs i många hänseenden av Frascatimanualen¹. Manualen definierar centrala begrepp och koncept, sätter ramarna för statistikens målpopulationer och ger vägledning kring hur målstorheterna kan mätas. Nationella förutsättningar, såsom tillgången till tillförlitliga register eller den nationella företagspopulationens struktur, påverkar i vilken grad det är möjligt att följa de riktlinjer och rekommendationer som sätts upp i Frascatimanualen. Dessutom påverkar nationella förhållanden hur väl statistik i enlighet med Frascatimanualen fångar den faktiska FoU-verksamhet som bedrivs i samhället.

Denna rapport avser att analysera och beskriva sådan FoU-verksamhet som bedrivs i Sverige men som inte syns i den officiella statistiken. På grund av variationer i hur olika samhällssektorer FoU-verksamhet undersöks ser förutsättningarna att analysera FoU utanför det som ingår i den officiella statistiken olika ut. Avsnittet om FoU-verksamhet på övertid gäller av den anledningen endast universitets- och högskolesektorn medan avsnittet gällande mikroföretag (företag med färre än 10 anställda) endast är relevant för företagssektorn.

Heltidsekvivalenter är ett mått på personella resurser. En heltidsekvivalent motsvarar det arbete som utförs av en heltidsarbetande person under ett år. En individ som arbetar halvtid med FoU under ett år utgör därmed 0,5 heltidsekvivalenter i FoU-verksamheten.

Rapporten visar att knappt 1 800 mikroföretag bedriver FoU i Sverige som inte ingår i den ordinarie statistiken. Deras totala FoU-utgifter kan skattas till omkring 2,2 miljarder under 2021, vilket motsvarar en ökning med cirka 1,6 procent av den officiella skattningen för företagssektorn. Det finns dock anledning att tro att detta är en underskattning av den FoU som bedrivs i mikroföretagen. För att få en mer rättvisande och detaljerad bild av den FoU som mikroföretagen bedriver kommer undersökningen Forskning och utveckling i Sverige utökas till att inkludera även dessa företag 2023.

Vidare visar rapporten att personal vid svenska universitet och högskolor bedrev FoU-verksamhet motsvarande cirka 2 800 heltidsekvivalenter utanför den ordinarie arbetstiden under 2021. Detta motsvarar omkring 14 procent av den totala skattningen av personalen i den officiella FoU-statistiken och är FoU som inte syns på grund av hur måttet heltidsekvivalenter är definierat.

---

¹ [Frascati Manual 2015: Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development | en | OECD](#)

Mikroföretagens bidrag till forskning och utveckling i företagssektorn

Företagssektorn står för majoriteten av all FoU som utförs i Sverige. Under 2021 uppgick sektorns totala utgifter för egen FoU till drygt 135 miljarder, vilket är drygt 72 procent av de totala utgifterna för hela Sverige. Enkätundersökningen genom vilken företagssektorn mäts är dock avgränsad till företag med minst 10 anställda i enlighet med EU-kommissionens genomförandeförordning 2020/1197. Den FoU som bedrivs i mikroföretagen syns därmed inte i den officiella statistiken.

Mikroföretagens egna FoU kan uppskattas genom FoU-skatteavdraget

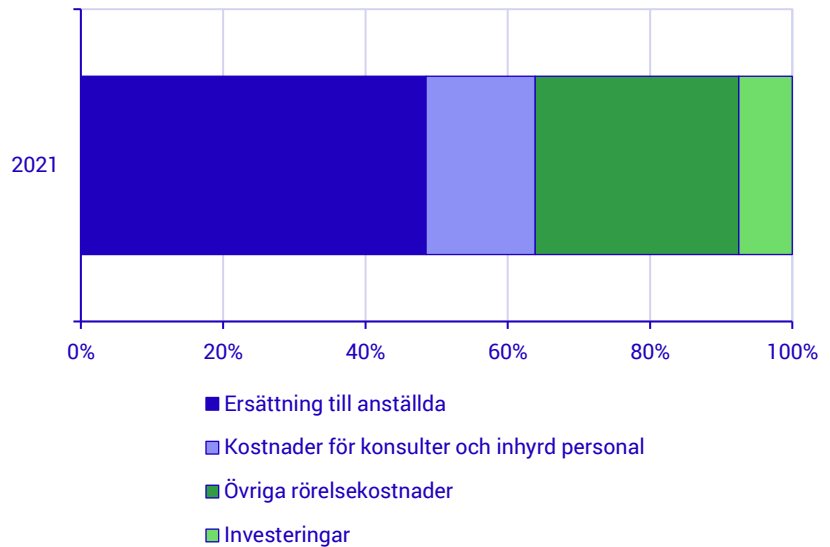
Sedan 2014 kan företag i Sverige göra avdrag från arbetsgivaravgifter för personal som arbetar med FoU. Till och med den sista juni 2021 fick avdraget göras för alla individer som arbetar minst 75 procent av sin arbetstid med FoU. Därefter sänktes gränsen så att alla individer som arbetar minst halva sin arbetstid med FoU omfattas. Maximalt kan avdrag göras upp till ett takbelopp på drygt 1,2 miljoner i månaden². Uppgifter om vilka företag som gör avdraget samt hur stort löneunderlag avdraget baseras på kan användas för att ge en uppskattning av hur stora FoU-utgifter företag med färre än 10 anställda hade under 2021.

Kostnader för ersättning till anställda är den största utgiftsposten av totala FoU-utgifter för företag i Sverige. I genomsnitt för hela företagssektorn utgjorde ersättning till anställda knappt 53 procent av utgifterna. Bland små företag, de med 10–49 anställda, var andelen knappt 64 procent. Andelen ökar med ytterligare cirka 1 procentenhet bland företag med 10–29 anställda, vilket tyder på att ersättningen till anställda utgör en allt större post desto mindre företaget är i termer av antal anställda. Skillnaden är dock så pass liten att andelen för hela gruppen små företag bedöms vara en god uppskattning av hur stor andel ersättningen till anställda utgör av de totala utgifterna för egen FoU även i mikroföretagen.

---

² Forskningsavdraget förstärktes den 1 juli 2021 vilket gör att olika regler som påverkar krav på arbetad tid och avdragets tak gällde under 2021. För en analys av forskningsavdragets utveckling sedan införandet 2014, se SCB:s rapport [Forskningsavdraget 2014–2021](#).

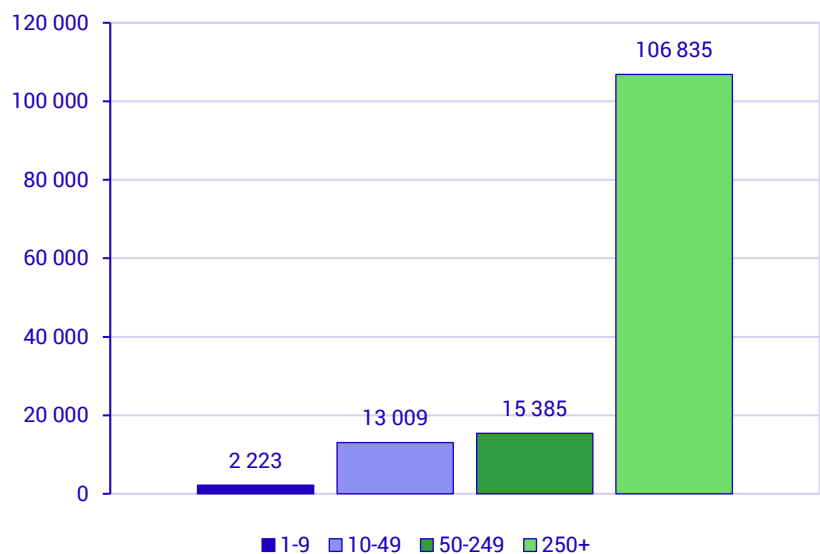
Figur 1. Företagssektorns utgifter för egen FoU efter typ av utgift, 2021. Procent.

Omkring 2,2 miljarder i FoU-utgifter bland mikroföretagen

Totalt gjorde 1 775 företag med färre än 10 anställda skatteavdrag för sin FoU-personal under 2021. Tillsammans uppgick de lönekostnader som avdraget baserades på för dessa företag till drygt 1,4 miljarder. Givet antagandet att detta motsvarar cirka 64 procent av de totala FoU-utgifterna skattas mikroföretagens totala FoU-utgifter till cirka 2,2 miljarder under 2021. I relation till resten av företagssektorn är mikroföretagens bidrag därmed litet, drygt 1,6 procent av de totala FoU-utgifterna för sektorn.

Figur 2. Företagssektorns utgifter för egen FoU efter storleksklass inklusive mikroföretag, 2021. Mnkr.

Det finns dock indikationer på att mikroföretagens bidrag till företagssektorns FoU överstiger skattningen på 2,2 miljarder. Under

2014 genomförde SCB en pilotstudie⁵ där företag med 1–9 anställda undersöktes genom en enkät. Mikroföretagens utgifter för egen FoU för referensåret 2013 skattades då till cirka 3,4 miljarder. Liksom det noteras i rapporten Forskningsavdraget 2014–2021 (SCB, 2023) finns därmed anledning att förmoda att inte alla mikroföretag som uppfyller kraven för att få skatteavdraget ansöker om det.

Kravet att personalen ska arbeta minst 75 respektive 50 procent av sin arbetstid med forskning för att kunna göra skatteavdraget är också högre ställt än kraven för att räknas som FoU-personal enligt Frascatimanualen. Vid mildringen av kravet från 75 till 50 procent den 1 juli 2021 syns tecken på en ökning i de lönekostnader som mikroföretagen angett som underlag för skatteavdraget. Detta tyder på att skattningen understiger de totala utgifterna för egen FoU som mikroföretagen står för då det kan finnas ytterligare personal som arbetar med FoU men till en mindre del än 50 procent av sin arbetstid.

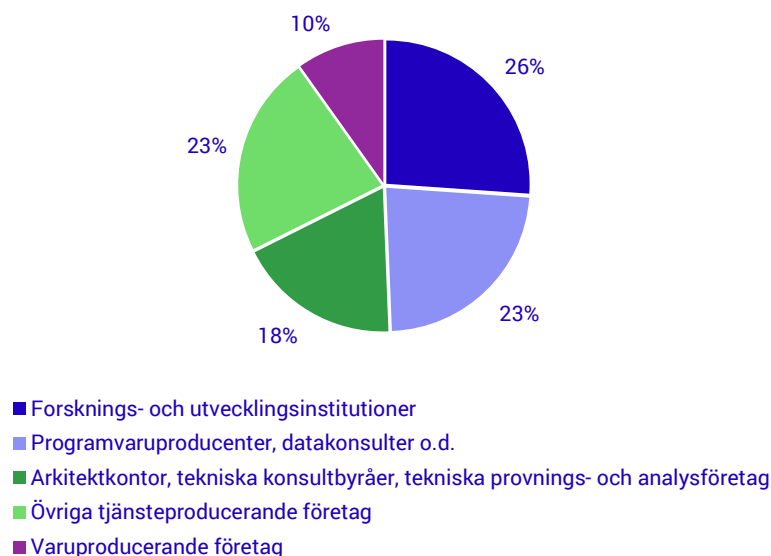
Mest FoU bland mikroföretag i den tjänsteproducerande sektorn

Av de 2,2 miljarder som mikroföretagen lägger på FoU stod den tjänsteproducerande sektorn för cirka 2 miljarder medan den varuproducerande sektorn stod för drygt 200 miljoner. Mest FoU bedrevs av mikroföretag i bransch 72 (Forsknings- och utvecklingsinstitutioner) med omkring 576 miljoner följt av bransch 62 (Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.) med 514 miljoner och 71 (Arkitektkontor, tekniska konsultbyråer, tekniska provnings- och analysföretag) med 403 miljoner. Tillsammans stod därmed dessa branscher för knappt 68 procent av mikroföretagens totala FoU-utgifter.

---

⁵ [SCB, rapport 2016:1. Forskning och utveckling i företag med 1–9 anställda år 2013.](#)

Figur 3. Mikroföretagens utgifter för egen FoU efter näringsgren, 2021. Procent.

Forskning och utveckling på övertid vid universitet och högskolor

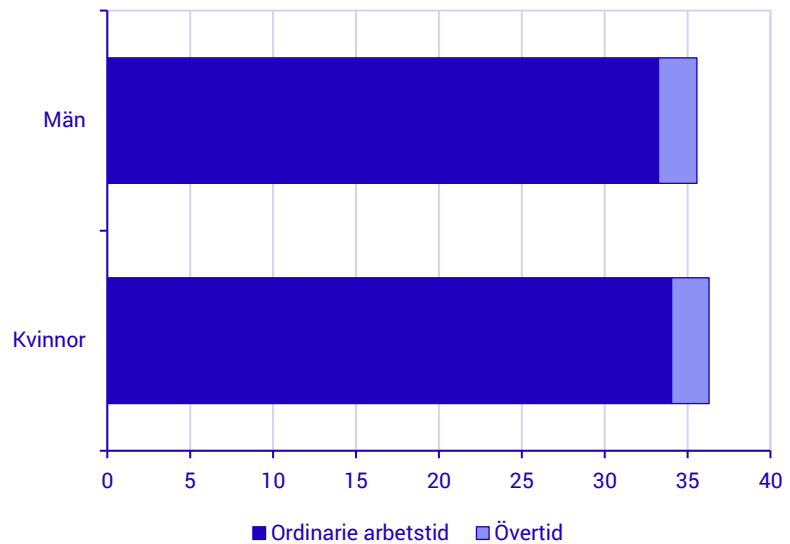
Att bedriva forskning är ett av högskoleväsendets kärnuppdrag. Det är vid universitet och högskolor som majoriteten av grundforskningen i Sverige utförs; forskning som lägger grunden för vidareutveckling i form av tillämpad forskning och utvecklingsverksamhet. Under 2021 var det totalt 41 153 anställda personer inom universitets- och högskolesektorn som arbetade med FoU. Totalt motsvarade deras arbete 20 192 heltidsekvivalenter. Detta är dock en underskattning av den totala FoU-verksamhet som utförs av personal vid universitet och lärosäten i Sverige till följd av att en individ aldrig kan utgöra mer än en heltidsekvivalent i statistiken.

Personalen arbetar i genomsnitt 2,3 timmar övertid i veckan

Anledningen till att FoU-statistiken underskattar forskningen som utförs av personal vid universitet och högskolor är att endast den FoU-verksamhet som sker på ordinarie arbetstid ska räknas med i statistiken. Enligt uppgifter som samlas in inom ramen för undersökningen Forskning och utveckling i Sverige utförs dock omkring 134 100 övertidstimmar i veckan av personalen vid universitet och högskolor. Detta innebär ett genomsnitt på 2,3 timmar övertid per person i veckan. Män arbetar i genomsnitt något mer övertid än kvinnor, 2,3 timmar i veckan för män jämfört med 2,2 timmar i veckan för kvinnor. Samtidigt arbetar kvinnor i genomsnitt fler timmar i veckan än män totalt, vilket är en konsekvens av att de har en högre genomsnittlig tjänsteomfattning.

Övertid räknas i detta fall som skillnaden mellan den genomsnittliga arbetstiden en individ angett och tjänsteomfattningen för den tjänst svaren gäller.

Figur 4. Genomsnittlig veckoarbetstid uppdelat på ordinarie arbetstid och övertid för kvinnor respektive män i den anställda personalen inom universitets- och högskolesektorn, 2021. Antal timmar.

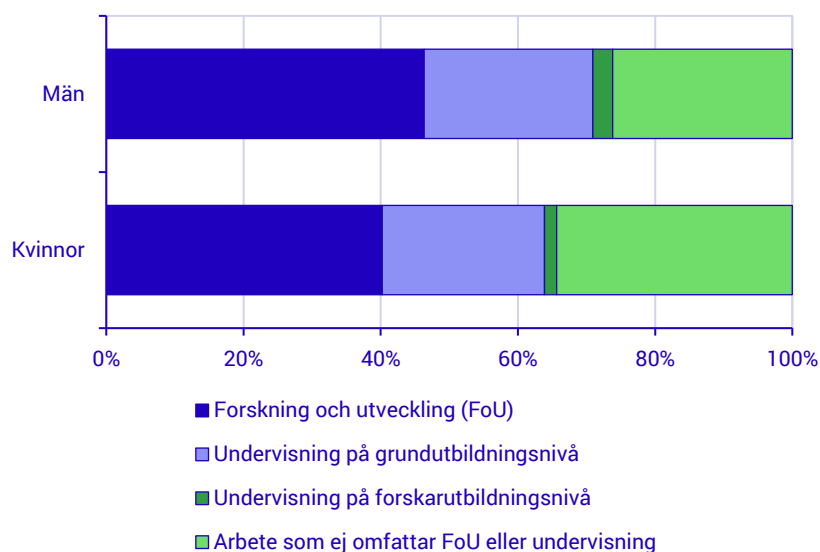

FoU-verksamheten underskattas med 14 procent

I FoU-undersökningen samlas även uppgifter om hur personalen fördelar sin arbetstid mellan olika arbetsuppgifter in. Uppgifterna visar att kvinnor lägger omkring 40 procent av sin arbetstid på forskning medan motsvarande siffra för män ligger på 46 procent. Det är rimligt att anta att vissa arbetsuppgifter i mindre utsträckning än andra sker på övertid, såsom vissa administrativa uppgifter och undervisning. Att använda de andelar som personalen angivit då de tillfrågats om hur de fördelar arbetstiden (inklusive övertid) under en genomsnittlig vecka för att beräkna hur mycket FoU som inte syns i statistiken kan därför antas innebära en viss underskattning. Det bör dock ge en indikation på i vilken storleksordning FoU-verksamhet förekommer utanför ordinarie arbetstid.

Figur 5. Arbetstidens relativa fördelning mellan arbetsuppgifter för kvinnor respektive män, 2021. Procent.

Av den totala övertiden på 134 100 timmar per vecka skattas omkring 112 300 timmar, eller 84 procent, utgöras av FoU-verksamhet. Det motsvarar ett genomsnitt på 1,7 timmar per vecka för kvinnor och 2,1 timmar per vecka för män. Anledningen till att andelen av övertid som utgörs av FoU-verksamhet är så pass hög trots att den genomsnittliga andelen av arbetstiden som utgörs av FoU är omkring 43 procent är att individer som lägger en större andel av sin arbetstid på FoU också tenderar att arbeta mer övertid. Dessutom inkluderas även individer som inte utför FoU eller direkt stöd till FoU i figur 5 vilket drar ner snittet för hela populationen jämfört med gruppen som utför FoU på övertid.

Omräknat i heltidsekvivalenter utfördes FoU-verksamhet på övertid motsvarande omkring 2 800 heltidsekvivalenter under 2021. Kvinnorna stod för omkring 1 300 heltidsekvivalenter och männen för cirka 1 500 heltidsekvivalenter. Detta kan jämföras med att den totala FoU-verksamheten för sektorn i den ordinarie FoU-statistiken skattades till cirka 20 200 heltidsekvivalenter under 2021. Ifall övertiden inkluderades i skattningen av FoU-verksamheten skulle den därmed öka med drygt 14 procent totalt.

Tabell 1. Övertid och genomsnittlig övertid totalt samt inom FoU-verksamhet för kvinnor respektive män, 2021. Antal timmar per vecka.

	Total övertid		FoU-verksamhet på övertid	
	Antal timmar	Genomsnittligt antal timmar	Antal timmar	Genomsnittligt antal timmar
Kvinnor	66 100	2,2	50 800	1,7
Män	68 000	2,3	61 500	2,1
Totalt	134 100	2,3	112 300	1,9

Professorer utför mest FoU på övertid

Professorer var den grupp som totalt sett utförde mest FoU på sin övertid under 2021, både i genomsnittligt antal timmar i veckan och i heltidsekvivalenter. Bland både kvinnliga och manliga professorer var genomsnittet omkring 3,9 timmar per vecka. Omräknat motsvarar detta omkring 670 heltidsekvivalenter totalt under 2021, varav 200 var kvinnor och 470 var män. Att skillnaden är så stor mellan kvinnor och män beror på att det finns drygt dubbelt så många manliga som kvinnliga professorer i Sverige.

Att professorer bedriver mest FoU på övertid beror i första hand på att de i genomsnitt arbetar mer övertid än anställda inom övriga anställningskategorier. Såväl meriteringsanställda och doktorander som annan forskande och undervisande personal uppger att FoU utgör en större del av deras arbetstid än professorer men deras genomsnittliga övertid är lägre.

Tabell 2. FoU-verksamhet på övertid efter anställningskategori för kvinnor respektive män, 2021. Antal heltidsekvivalenter.

Anställningskategori	Kvinnor	Män
Professorer	200	470
Meriteringsanställda	110	140
Lektorer	260	270
Adjunkter	100	20
Annan forskande och undervisande personal	230	270
Doktorander	280	260
Administrativ personal	50	60
Teknisk personal	50	40
Totalt	1 270	1 540

Anmärkning: Summan av antalet heltidsekvivalenter per anställningskategori stämmer inte med det totala antalet heltidsekvivalenter för kvinnor och män, detta beror på avrundning.

Bland kvinnor var doktorander anställningskategorin med flest övertidstimmar i FoU-verksamhet under 2021, drygt 11 000 timmar per vecka. Det motsvarade cirka 280 heltidsekvivalenter. Bland männen utförde både lektorer och annan forskande och undervisande personal mer FoU på övertid än doktoranderna. Att så är fallet beror i första hand på att doktorander utgör en relativt mindre grupp bland manliga anställda än bland kvinnliga anställda vid universitetet och högskolor.

